

ШЕВЧЕНКО – ВЕЛИКИЙ ХУДОЖНИК

(слайд 1) **ВЕДУЧА.** За указом Президента України 2014 рік – проголошено Роком Тараса Шевченка.

9 березня 2014 року український народ відзначатиме 200 років від Дня народження Т.Г. Шевченка. Ім'я, святе для кожного українця. Ця людина залишила нам свої неоціненні духовні надбання – твори і світлу пам'ять про себе. Він пробуджував любов до своєї Батьківщини, кликав сильних на подвиги, вселяв у слабких надію і віру.

(слайд 2) Т.Шевченко був не тільки філософом, фольклористом, поетом, політиком, істориком, письменником, етнографом, а також був великим художником.

З чого ж все починалося?...

СЦЕНА 1.

ТАРАС: *Вірш «Мені тринадцятий минало» (під звук співаючих птахів)*

Мені тринадцятий минало, (слайд 3)

Я пас ягнята за селом.

Чи то так сонечко сіяло,

Чи так мені чого було?

Мені так любо, любо стало,

Неначе в бога....

Уже прокликали до паю,

А я собі у бур'яні (слайд 4)

Молюся богу... І не знаю,

Чого маленькому мені

Тоді так приязно молилось,

Чого так весело було?

Господнє небо, і село,

Ягня, здається, веселилось!

І сонце гріло, не пекло!

(слайд 5) **ОКСАНА:** Чом же плачеш ти? Ох, дурненький, Тарасе. Давай я слюзи витру. Не сумуй, Тарасику, адже кажуть, найкраще від усіх ти читаєш, співаєш, ще й, кажуть, малюєш. От, виростеш і будеш малярем. Еге ж?

ТАРАС: Еге ж, малярем.

ОКСАНА: І ти розмалюєш нашу хату?

ТАРАС: Еге ж... А всі кажуть, що я ледащо і ні на що не здібний... Ні, я не ледащо. Я буду таки малярем.

ОКСАНА: Авжеж ж, будеш! А що ти ледащо, то правда. Дивись, де твої ягнята! Ой, бідні ягняточка, вони пити хочуть! (схопились за руки і побігли до ягнят)

СЦЕНА 2.

ВЕДУЧА: Не дивлячись на те, що народився поет у бідній кріпацькій сім'ї і **(слайд 6)** дитинство його було тяжким і безрадісним, малий Тарас ріс допитливим і розумним хлопчиком **(слайд 7)**

Тарас наймитував, а у вільний час читав і малював.**(слайд 8)** Особливо Тарас любив малювати вугіллям по стінах. Думка знайти людину, яка б навчила його малювати не покидає хлопчика.

ТАРАС: Буду зносити всякі прикрощі аби тільки навчитися цього мистецтва і стати «хоч абияким малярем».

- Слава Ісусу Христу! Отче, чому ваші святі у мундирах ходять?

ДЯК-МАЛЯР: Усі святі ходили в мундирах. А тобі що до цього? Іди воду носити!

ТАРАС: Я не наймався воду носити. Я малювати хочу!

ДЯК: Покажи мені, хлопче, долоню лівої руки. (дивиться, дивиться) Нічого путнього з тебе не вийде. Не придатний ти ні до малювання, ні до бондарства, ні, навіть, до шевства. Іди собі геть від мене!

ВЕДУЧА: Тараса ніби громом ударило. Такого вироку він не сподівався. Згасла надія, яка підтримувала його в найважчі хвилини і додавала охоти до життя.

ТАРАС: Ні, а все-таки я буду малярем!

ВЕДУЧА: Не відразу вдалося Тарасові здійснити свій намір. Довго і наполегливо шукав здібний хлопець учителя малювання, а у цих пошуках допомагав йому вірний приятель дід Іван, який був дуже розумною людиною та не байдужа була йому доля свого улюбленого внука.**(слайд 9)**

Зазнавши багатьох принижень та випробувань, малий Тарас за порадою діда Івана, вирішив зробити останню спробу знайти вчителя малювання, і так, він подався до села Хлипнівки, **(слайд 10)** що славилася малярами. Дяк-маляр, до якого він звернувся, після двох тижнів спілкування з Тарасом, упевнився, що в учня є хист та погодився його вчити, але, що Тарас був кріпаком, дяк зажадав дозволу на це поміщика.

Хлопцеві минуло тоді 14 років. Коли з дідом Іваном він відвідав управителя Димовського у Вільшані, **(слайд 11)** щоб просити про дозвіл вчитися у хлипнівського дяка. Цей сказав, що візьме його до дворової обслуги. Він гадав, що це кінець його надій щодо малярства.

Всупереч побоюванням Тараса, перебування у Вільшані стало переломним періодом у його житті. І це в розумінні найбільш позитивному. Мешкав там досить обдарований художник-самоук, поляк за походженням, Стефан Пшевлоцький, **(слайд 12)** до якого управитель Димовський віддав Тараса. Це вже не був дяк-богомаз, а справжній художник, який розумів мистецтво і вмів передати іншим свої знання. Пшевлоцький заклав підмуток малярського вміння Тараса.

На жаль, Тарас недовго користувався цією фортуною. Поміщик Павло Енгельгардт **(слайд 13)** взяв Тараса до двору на роль, так званого козачка, та незабаром виїхав з України, забираючи всю двірську челядь, а між ними й Шевченка. На довгий час Тарас розлучився з рідною Батьківщиною.**(слайд 14)**

Перед самим від'їздом, коли на майдані перед палацом пана Енгельгардта, влаштувалися готові в дорогу вози, Тарас упізнав серед людського натовпу всіх тих, кого любив. Вони довідалися про його від'їзд і прийшли попрощатися: дід Іван, Катруся, Ярина і Оксана.

Катруся і Ярина плакали. Оксана **(слайд 15)** стояла з опущеною головою. Серце Тараса стискалося від жалю. Проте він був певний, що колись повернеться до Оксани. Без неї він не уявляв собі життя.

*Тече вода в синє море,
Та не витікає;
Шука козак свою долю,
А долі немає.
Пішов козак світ за очі;
Грає синє море,
Грає серце козацьке,
А думка говорить:
«Куди ти йдеш не спитавшись?
На кого покинув
Батька, неньку стареньку,
Молоду дівчину?
На чужині не ті люде, -
Тяжко з ними жити!
Ні з ким буде поплакати,
Ні поговорити».*

*Ми заспівали, розійшлись,
Без сльоз і без розмови,
Чи зійдемося ж знову?
Чи заспіваємо коли?
А може, й те... Та де? Якими?
І заспіваємо яку?
Не тут і, певне, не такими!
І заспіваєм не таку!
І тут невесело співали,
Бо й тут невесело було,
Та все-таки якось жилось,
Принаймні вкупі сумували,*

*Згадавши той веселий край,
І Дніпр той дужий, крутогорий,
І молодеє теє горе!..
І молодий той грішний рай!*

ВЕДУЧА: Довго тривала подорож з Вільшани до Вільна. Тарас уважно приглядався усьому, що бачив на шляху. Коли ночували по заїжджих дворах, Тарас змальовував картини, що висіли на стінах, і в такий спосіб поповнював свою колекцію.

Нарешті показалося Вільно. **(слайд 16)** Старовинне литовське місто вразило молодого художника Тараса своєю архітектурою.

Завдяки пані Софії Енгельгардт, **(слайд 17)** яка на відміну від чоловіка відзначалася людським ставленням до челяді, Тарас познайомився з художником Яном Лампі.**(слайд 18)** Відтоді почався новий період Тарасового життя.

У безпросвітному житті Шевченка сталася ще одна вагома подія. Він познайомився з молодою швачкою Дзюнею Гусаковською, **(слайд 19)** яка справила на нього таке велике враження, що він на якийсь час забув і про Оксану.

ТАРАС: Дзюню, чи подобаються тобі мої малюнки?

ДЗЮНЯ: Ти прекрасно малюєш, адже ж тут відразу видно хист художника.

ТАРАС: Люблю малювати, це моя пристрасть, але страшно боюся, щоб пан мене знову не покарав різками. Ночами сниться мені цей конюх Сидорка з налитими кров'ю очима і величезним батогом у руках.

ДЗЮНЯ: Тарасе, забудь про це. Дасть Бог, що й ти скинеш з себе огидне ярмо неволі і так як я, будеш вільною людиною. Це найбільше щастя на землі. Тоді, Тарасе, робитимеш те, що любиш найбільше і ніхто не буде за це тебе карати.

ТАРАС: А як же ж нам, кріпакам, бути такими, як інші, вільними людьми.

Дзюню, ти мені так подобаєшся, дозволь, що намалюю тобі портрет.

ВЕДУЧА: Однак не встиг він зробити ескіз портрета. 29 листопада 1830 року почалося польське повстання, і в зв'язку з напруженою ситуацією, пан Енгельгардт примушений був покинути Вільно та разом з ними і молодий художник Тарас Шевченко.

Дальша мандрівка вела поета в Петербург.**(слайд 20)** Тут відкрилися перед Шевченком нові можливості для духовного розвитку. Однак невгамовною пристрастю юнака лишилося прагнення малювати і стати художником. Тарас у вільних хвиликах прямував у Літній сад **(слайд 21)**, де з великою пристрастю змальовував скульптури. Тут доля звела його зі студентом останнього курсу Академії мистецтв – Іваном Сошенком, родом з Вільшани.**(слайд 22)** А він, в свою чергу, познайомив Шевченка з Є.Гребінкою, **(слайд 23)** В.Жуковським,

(слайд 24) художником К.Брюлловим.(слайд 25) Завдяки цим друзям, (слайд 26) Шевченко на 24 році життя, став врешті-решт вільною людиною. Звільнення з кріпацтва відкрило йому двері у світлий храм науки.(слайд 27)

Збулися мрії Шевченка. Талановитий юнак з великим запалом вчиться в Академії мистецтв (слайд 28) та досягає значних успіхів, про що свідчать три срібні медалі.(слайд 29)

Проте, Тараса ніколи не залишала туга за рідним краєм, який він любив палко та ніжно, постійно думав про нього, рвався до нього всією душею.(слайд 30)

Важко було жити Шевченкові в чужині.(слайд 31)

*Я в чужині дивлюсь на небо,
Десь високо летять журавлі,
Можже бути якраз вони сядуть
У далекім моїм краї.
Журавлі, мої друзі хороші,
Якщо будете в ріднім краю,
То не в службу, а в дружбу попрошу
Розшукайте ви маму мою.
Як знайдете ви мою маму,
Як знайдете ті очі сумні,
Передайте привіт ви від мене
Журавлиною мовою їй.*

ВЕДУЧА: У травні 1843 року здійснилася давня мрія Тараса. Після 15-ти років проживання в чужині він відвідав Україну.(слайд 32) Результатом восьми місячного перебування на Батьківщині була підготовка ескізів для альбому «Живописна Україна».(слайд 33) В ньому Шевченко задумав в малюнках передати красу природи, народний побут та події історичного минулого милої серцю України.

(слайд 34) *Встає хмара з-за лиману,
А друга з моря,
Зажурилась Україна
Така її доля.
Зажурилась, заплакала,
Як мала дитина.
Ніхто її не рятує
Козачество гине.
Україно, Україно,
Серце моє ненько,
Як згадаю твою долю,*

Заплаче серденько.

(слайд 35) *Сонце заходить, гори чорніють,
Пташечка тихне, поле німіє,
Радіють люде, що одпочинуть,
А я дивлюся... і серцем лину
В темний садочок на Україну.
Лину я, лину, думу гадаю,
І ніби серце одпочиває.
Чорніє поле, і гай, і гори,
На синє небо виходить зоря.
Ой зоре! зоре! – і слъози кануть.
Чи ти зійшла вже і на Україні?
Чи очі карі тебе шукають?
На небі синім? Чи забувають?
Коли забули, бодай заснули,
Про мою доленьку щоб і не чули.
Пісня «Сонце заходить, гори чорніють...» (слайди 36-46)*

Слайди (47-111)

ВЕДУЧА: Нелегкими були останні роки життя поета.(слайд 112)
Поліцейський нагляд, важкі хвороби, невлаштованість особистого життя вкорочували віку Шевченку. Тарас Григорович помер 10березня 1861року. Був спочатку похований на Смолянському цвинтарі у російській столиці.(слайд 113)
Пізніше, згідно з «Заповітом», його тіло перепоховали на Чернечій горі, у Каневі, на милій його серцю Черкащині.(слайд 114)
Черкаська земля прийняла свого сина навіки. Чернечу гору називають Тарасовою.

(слайд 115) *В дні перемог і в дні поразок,
В щасливі дні і в дні сумні,
Іду з дитинства до Тараса,
Несу думки свої земні.*

(слайд 116) *Іду крізь свята, і крізь будні,
Крізь глум юрби, і суєту.
Ні, не в минуле, а в майбутнє,
До тебе я, Тарасе, йду*

(слайд 117) *Крізь вітер злий карбую кроки
І чую серцем кожну мить,
«Реве та стогне Дніпр широкий»
Щоб розбудити всіх, хто спить.*

(слайд 118) Коли в душі моїй тривога ,
Коли в душі пекельний щем,
Іду до нього – до живого –
У Всесвіт віршів і поем.

(слайд 119) Я не один іду до нього –
Ідуть до нього тисячі,
Неначе грішники – до Бога,
Свої печалі несучи.

(слайд 120) І доки в римах «Заповіту»
Бентежить кожне слово нас,
Той рух до сонця не спинити,
Бо зветься сонце те – Тарас.

«ЗАПОВІТ» (слайд 121)

Учень. Шануючи Кобзаря, вклоняємося до землі за його безсмертне слово, за віру, за надію, що над Україною ще зійде світанкова щаслива зоря волі й добробуту, зоря свободи і розквіту.

Пошли нам, Боже, Шевченкового полум'яного духу, мудрості, віри у щасливе майбутнє рідної України.

«МОЛИТВА» (слайд 122)

Отче наш, Тарасе всемогутий,
Що створив нас генієм своїм,
На моїй землі, як правда суций,
Б'юций у неправду, наче грім.
Ти, як небо, став широкоплечо,
Над літами, що упали в грузь;
Віку 21-го предтечо,
Я до тебе одного молюсь.
Да святиться слова блискавиця,
Що несе у вічну далечінь
Нашу думу й пісню...
Да святиться між народами твоє ім'я. Амінь.

ПІСНЯ «Реве та стогне Дніпр широкий» (слайд 123-126)

ДОДАТОК

Картина «КАТЕРИНА»

Постійна увага Т.Шевченка до трагічного становища жінки у часи кріпацтва зумовлюється тим, що саме вона була найбільш пригнобленою і скривдженою: поневірялась на панщині, зносила тяжкі кари, нерідко була

змушена стати жертвою тваринної похоті поміщиків і, крім того, постійно перебувала під гнітом родинним.

Серед творів, присвячених показові гіркої жіночої долі, особливе місце посідає «Катерина»

Художник зобразив Катерину босою на тлі типового українського пейзажу: сільська околиця з безкраїм степом, курінь, біля якого сидить селянин-ложкар, віддалік височить козацька могила з вітряком.

На вродливому обличчі дівчини – вираз глибокої образи, сорому і водночас покірності. Постать дівчини освітлена яскравим сонцем.

На другому плані картини, затемненому, зображений на коні спокусник-офіцер. Злодійкувато оглядаючись, він пришпорює коня, щоб втекти.

Як і в поемі, на картині краса дівчини протиставляється її тяжкій долі. Голова опущена, губи аж ніби тремтять, очі заплакані.

Дівчина повільно йде, низько схиливши голову, трохи підібравши запаску, щоб приховати свою ганьбу.

Картина «СЕЛЯНСЬКА РОДИНА»

Від шедевр українського і світового живопису «Селянська родина» віє божественним спокоєм, немеркнучою тихою радістю і ясно золотою благодаттю. Сам 29-річний митець, повернувшись в Україну після тривалої розлуки з неї, мріяв про родинне щастя нехай у простенькій, проте своїй хатині. Однак ні сім'ї, ні діток, ні бодай маленької власної хатки йому не судилося мати.

Не гріє сонце на чужині,
А дома надто вже пекло.
Мені не весело було
Й на нашій славній Україні.
Ніхто любив мене, вітав,
І я хилився ні до кого,
Блукав собі, молився богу
Та люте панство проклинав.

Селянська родина для самого художника – це той омріяний ідеал, до якого він прагнув усе своє життя. Так яскраво споконвічний ідеал українського народу – родину – вперше в нашому живописі вдалося втілити саме Т.Шевченку.

На олійному полотні «Селянська родина» Шевченко відтворив родинну сцену біля хати: молоде подружжя втішається першими кроками своєї дитини. Сніп сонячного проміння падає на стіну хати, на обличчя, увиразнює білий одяг чоловіка і сорочку жінки, відбивається рефlekсами на голові дитини, на

дідові, що гріється на призьбі. Світло є виразником змісту. За його допомогою художник виділяє головних персонажів, моделює складки одягу, відтворює простір та повітря, яким наче напоєно картину.

Головним змістом усіх найбільших релігійних свят українців завжди було пошанування народу і родини. І саме цей божественний смисл передав у «Селянській родині» Тарас Шевченко.

До слайдів 96 -102

Під час заслання Шевченко пише багато портретів і серед них багато казахів. Особливу увагу у своїх живописних творах він приділяє дітям, які найменш захищені перед несправедливістю.

Це перші твори в казахському образотворчому мистецтві, які з глибоким співчуттям передають життя і побут пригніченого тодішнім царським урядом народу.

Не випадково казахський народ вважає Шевченка основоположником казахського народного реалістичного мистецтва.